

▀ GROUNDS FOR REIMBURSEMENT (COMPENSATION) FOR HARM CAUSED TO A PERSON BY ILLEGAL DECISIONS, ACTIONS OR OMISSIONS OF THE BODIES CARRYING OUT OPERATIONAL-SEARCH ACTIVITIES, PRE-TRIAL INVESTIGATION, PROSECUTOR'S OFFICE OR COURT

Підстави відшкодування (компенсації) шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду

▀ Anastasiia Vyltsan

Keywords:

criminal proceedings; rehabilitation; compensation for harm caused by illegal decisions, actions or omissions

Ключові слова:

кримінальний процес; реабілітація; відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю

▀ **Постановка проблеми.** Визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю в Україні (ч.1 ст.3 Конституції України) зобов'язує державу бути відповідальною перед людиною за свою діяльність (ч.2 ст.3 Основного Закону України). У сфері кримінальної юстиції згадані приписи віднаходять своє втілення у такому міжгалузевому правовому інституті, як реабілітація. Одним із найбільш поширених аспектів її застосування є компенсація шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої проведенням діяльності у сфері кримінальної юстиції, характеризується комплексністю, що знаходить свій вияв у закріпленні відповідних норм права в актах різної юридичної сили та спрямованості: від Конституції України (ст.56, ч.4 ст.62), міжнародно-правових договорів (п.5 ст.9, п.6 ст.14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, п.1,2 ст.85 Римського статуту Міжнародного кримінального суду) та кодифікованих законів (ст. 130 Кримінального процесуального кодексу України, ст.1176 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) до профільного закону (Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 року № 266/94-ВР (далі – Закон про відшкодування шкоди) і підзаконних нормативно-правових актів (Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду», затверджене наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.96 р. № 6/5/3/41). Впорядкування суспільних відносин приписами різних нормативно-правових актів криє у собі ризик появи різного роду дефектів (прогалин та колізій), які однаково негативно впливають на ефективність правового регулювання. Описана проблема не оминула й інституту реабілітації, через що наукове осмислення проблемних аспектів підстав компенсації шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів кримінальної юстиції, набуває неабиякої актуальності.

Виклад основного матеріалу. Для більш цілісного розуміння механізму реабілітаційної компенсації варто окреслити загальні підстави такого виду деліктної відповідальності. Як влучно зазначив Верховний Суд України у постанові від 25 травня 2016 року (справа № 6-440цс16): «Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду передбачені нормами статей 1166, 1167 ЦК України, відповідно до

яких шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності *вини* (тут і далі курсив авт. – А.В.)»¹. На потребі довести вину як елемент складу цивільного правопорушення наголосив і Верховний Суд², надавши визнане судовою практикою визначення й інших обов'язкових елементів: «Шкода – це зменшення або знищення майнових чи немайнових благ, що охороняються законом. *Протиправною* є поведінка, що не відповідає вимогам закону або договору, тягне за собою порушення майнових прав та інтересів іншої особи і спричинила заподіяння збитків. *Причинний зв'язок* як елемент цивільного правопорушення виражає зв'язок протиправної поведінки та шкоди, що настала, при якому протиправність є причиною, а шкода – наслідком»³.

Специфіка підстав реабілітаційної компенсації, які органічно впливають із загальних, проявляється у трьох площинах: а) відповідальності незалежно від вини посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду (ч.2 ст.1 Закону про відшкодування шкоди, ч.1 ст.1176 ЦК); б) особливостях суб'єктного складу заподіювачів шкоди (такими є органи дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду); в) особливому способі її заподіяння (конкретні форми деталізовано у ст.1 Закону про відшкодування шкоди, ч.1 ст.1176 ЦК)⁴. Аналіз зазначених останніми нормативно закріплених переліків незаконних дій, внаслідок вчинення яких в особи виникає право на реабілітаційне відшкодування, а у держави – обов'язок його здійснити, дає підстави стверджувати про наявність формальних і змістовних відмінностей у них. Так, найбільш лаконічним можна вважати закріплений у ч.1 ст.1176 ЦК перелік, що у контексті кримінальної юстиції охоплює незаконне: 1) засудження; 2) притягнення до кримінальної відповідальності; 3) застосування запобіжного заходу; 4) затримання. Такий перелік, будучи закритим, компенсується положеннями частини б цієї ж статті, яка передбачає можливість відшкодування шкоди, завданої внаслідок *іншої* незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, проте вже на загальних підставах.

Закріплений же у Законі про відшкодування шкоди перелік відображає інший підхід нормотворця як до термінології, так і до змістовної частини. Замість незаконного притягнення до кримінальної відповідальності пропонується *незаконне повідомлення про підозру*, а незаконні застосування запобіжного заходу і затримання замінено *незаконним взяттям і триманням під вартою*. У той час як синонімія першої пари сумнівів не викликає, нетотожність змісту термінів другої пари є очевидною. Окрім того, спеціальний закон містить також відкритий, проте більш розширений порівняно з ЦК перелік. Окрім наведених вище, у контексті кримінальної юстиції згадуються незаконні: 1) засудження; 2) проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки; 3) накладення арешту на майно; 4) відсторонення від роботи (посади); 5) проведення інших процесуальних дій, що обмежують права громадян; 6) проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та іншими актами законодавства. Показово, що вжита у Законі про відшкодування термінологія відрізняється також і від тієї, яка вживається у чинному процесуальному законі. До прикладу, вилучення речей і документів іменується виїмкою (п.1 ч.1 ст.1 Закону про відшкодування шкоди).

Різність переліків є проблемою не лише нормативно-технічного рівня: негативні наслідки спостерігаються і у практичній площині. Так, суд касаційної інстанції вбачав у відмінностях переліків намір законодавця диференціювати порядок реабілітаційної компенсації залежно від того, якими саме рішеннями, діями або бездіяльністю було завдано шкоду⁵, водночас критеріїв відмежування виділено так і не було. Наприклад, в одному із кримінальних проваджень було проведено обшук приміщення – місця здійснення адвокатської діяльності, з порушенням гарантій адвокатської діяльності, закріплених у ст.23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зазначені дії у подальшому були визнані незаконними, що стало підставою для відшкодування спричиненої ними моральної шкоди. Найбільш цікавим виглядає те, що питання кваліфікації дій та визначення у зв'язку з цим порядку, у відповідності до якого має здійснюва-

¹ Постанова Верховного Суду України від 25 травня 2016 року (справа № 6-440цс16). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/58106451>

² Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>

³ Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 30 січня 2019 року (справа № 199/1478/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79615929>

⁴ Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 травня 2019 року (справа № 459/2513/16-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81722119>; Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>; Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 листопада 2017 року (справа № 638/13320/16-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70144150>

⁵ Постанова Верховного Суду України від 22 червня 2017 року (справа № 638/11853/15-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67721387>

тися відшкодування, перша, апеляційна і касаційна інстанції вирішували по-різному, від чого, проте, зміст рішення не змінився¹.

Проблеми у правозастосуванні виникають і під час визначення кола тих протиправних рішень, дій чи бездіяльності, які можуть стати підставою для реабілітаційного відшкодування. Так, особа звернулася із позовом про відшкодування шкоди, завданої незаконними процесуальними діями органу досудового розслідування, пов'язаними із вилученням автомобіля за результатами огляду місця події. Хоча така процесуальна дія прямо не згадана ані у ст.1 Закону про відшкодування шкоди, ані у ч.1 ст.1176 ЦК, суди апеляційної та касаційної інстанцій, на відміну від суду першої інстанції, частково задовольнили позовні вимоги, кваліфікувавши тим самим згадану незаконну дію як підставу для реабілітаційного відшкодування, керуючись разом з тим положеннями Закону про відшкодування шкоди².

Аналогічна судово-практична кваліфікація має місце і щодо іншої, прямо не згаданої у нормативно закріплених переліках дії, такої як неправомірне закриття кримінального провадження і відмова у визнанні особи потерпілим. Взв'язавши до уваги підтвердження незаконності дій ухвалами слідчого судді, суди усіх інстанцій визнали наявність підстав для реабілітаційного відшкодування на підставі ст.ст.1174, 1176 ЦК³. Такого ж висновку суди доходять і щодо неповернення вилученого майна, арешт якого було скасовано⁴.

Протилежного висновку – про невизнання діяння підставою для реабілітаційного відшкодування, суди дотримуються щодо, наприклад, невнесення відомостей до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань, визнаного слідчим суддею незаконною бездіяльністю. Підставою для такого умовиводу стало те, що «сам факт зобов'язання ухвалою суду внести відповідні відомості до ЄРДР не свідчить про протиправність дій прокуратури та завдання моральної шкоди позивачу, враховуючи, що права та інтереси позивача були поновлені»⁵. Якщо з другою частиною наведеного аргументу – недоведеністю завдання бездіяльністю моральної шкоди, умовно ще можна погодитися, то його перша частина – відкритість питання про протиправність бездіяльності, з точки зору логіки реабілітаційного відшкодування виглядає сумнівною. Обидві частини аргументу відображають різні елементи складу делікту, як підстави для цивільно-правової відповідальності, тому вести мову про їхній нерозривний зв'язок необґрунтовано. Якщо слідчим суддею було задоволено скаргу на бездіяльність, що полягає у невнесенні відомостей до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань, то тим самим таку бездіяльність було визнано незаконною, через що один елемент складу – протиправність діяння, є доведеним. Водночас питання про спричинення в результаті цього моральної шкоди та причинно-наслідковий зв'язок між нею і бездіяльністю залишається відкритим та підлягає доведенню на рівні з іншими елементами предмету доказування.

На окрему увагу заслуговує питання встановлення незаконності рішення, дії чи бездіяльності – одного з ключових елементів у механізмі реабілітаційного відшкодування, про що свідчить послідовне його вжиття у ст.1 Закону про відшкодування шкоди та ст.1176 ЦК. Закон про відшкодування шкоди поряд з фактичними, мова про які йшла вище, встановлює також формальні підстави відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у сфері кримінальної юстиції. Так, у ст.2 Закону про відшкодування шкоди перелічуються процесуальні дії або рішення, посередництвом яких достеменно підтверджується наявність фактичних обставин (наприклад, постановлення виправдувального вироку суду (п.1), закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення і т.п.). У контексті ж відкритості переліку особливий інтерес викликає п.1-1 ч.1 ст.2 Закону про відшкодування шкоди, яким передбачено встановлення в обвинувальному вирокі суду чи *іншому рішенні суду* (крім ухвали суду про призначення нового розгляду) факту незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів. Варто зауважити, що виділену курсивом категорію варто тлумачити не буквально, а розширювально, і розуміти під рішенням суду акт судової влади у будь-якій формі (рішення, постанова, ухвала, вирок). Про обґрунтованість такого

¹ Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 09 жовтня 2019 року (справа № 646/1591/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84941549>

² Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 серпня 2017 року (справа № 686/4899/15-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/68389897>

³ Постанова Верховного Суду від 25 липня 2018 року (справа № 638/6944/16-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75498261>

⁴ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>

⁵ Постанова Хмельницького апеляційного суду від 11 грудня 2018 року (справа № 686/24223/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78610003>; Постанова Харківського апеляційного суду від 14 листопада 2018 року (справа № 638/7540/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78012327>; Рішення Октябрського районного суду м.Полтава від 10 квітня 2019 року (554/1465/19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81157682>

висновку свідчить те, що згадані у п.1-1 ч.1 ст.2 Закону про відшкодування шкоди обставини можуть бути встановлені не лише в актах судової влади, виданих у формі рішення суду.

Додаткові критерії, яким має відповідати таке судове рішення, виробила судова практика, яка з цього питання не є однозначною. З одного боку, суд касаційної інстанції в особі Вищого господарського суду України дійшов висновку, що рішення не може бути постановленим за результатами того ж процесу, в межах якого вирішується питання про реабілітаційне відшкодування: «... перевірка правомірності дій чи бездіяльності органів дізнання, досудового слідства чи прокуратури при проведенні дій, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України не відноситься до компетенції судів господарської юрисдикції»⁶, а тому має бути надано процесуальний документ «компетентного суду, який набрав законної сили та яким встановлено незаконність дій посадових осіб», вчинених під час досудового розслідування кримінального провадження⁷. Такий підхід було підтримано і Великою Палатою Верховного Суду: «Вимоги про визнання незаконними дій органів досудового розслідування у кримінальних провадженнях мають вирішуватися за правилами КПК України»⁸, через що провадження у справі в частині позовних вимог про визнання дій незаконними було закрито як таке, що не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. З іншого боку, Верховним Судом було висловлено й протилежну за змістом позицію. Так, Велика Палата дійшла такого висновку: «... питання наявності між сторонами деліктних зобов'язань та цивільно-правової відповідальності за заподіяну шкоду перебуває у площині цивільних правовідносин потерпілого та держави, що не регулюються нормами КПК України, а господарський суд самостійно встановлює наявність чи відсутність складу цивільного правопорушення, який став підставою для стягнення шкоди, оцінюючи надані сторонами докази»⁹.

Причина полярності позицій з описаного питання криється у деталях. Поява першого підходу (визнання рішень, дій чи бездіяльності незаконними має здійснюватися в рамках кримінального судочинства) зумовлена невичерпанням усіх кримінально-процесуальних засобів судового захисту. Іншими словами, позивач не скористався доступною кримінально-процесуальною процедурою оскарження рішення, дії чи бездіяльності, порушивши це питання в рамках цивільно-правового спору. Формування другого підходу (визнання рішень, дій чи бездіяльності незаконними належить до предмета доказування у деліктному процесі (цивільному чи господарському) викликано тим, що скористатися засобами судового захисту в рамках будь-якого іншого судочинства особа можливості не мала: у згаданій вище справі «спірні деліктні правовідносини виникли у зв'язку з втратою тимчасово вилученого майна, тобто, через дії, які не опосередковуються регулюванням КПК»¹⁰. Отже, якщо кримінальним процесуальним законом передбачена можливість оскарження рішення, дії чи бездіяльності, якими завдається шкода, то для підтвердження протиправності діяння в рамках деліктного процесу (цивільного чи господарського) вимагається наявність судового рішення, у якому зафіксоване таке визнання, тобто використовується преюдиційний механізм (окрім ситуації закриття кримінального провадження за реабілітуючими підставами, самого факту якого для реабілітаційного відшкодування більш ніж достатньо (див. ¹¹). Якщо ж відсутня процедура оскарження рішення, дії чи бездіяльності у порядку кримінального судочинства, то протиправність діяння підлягає доказуванню в рамках деліктного процесу на загальних підставах (без використання преюдиційності винесеного раніше судового рішення про це).

Висновки. З викладеного можна дійти висновку, що:

– підставою для відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, є наявність фактичного складу: 1) незаконного рішення, дії чи бездіяльності, яка: а) прямо згадана у ст.1 Закону про відшкодування шкоди чи ч.1 ст.1176 ЦК); або б) хоча прямо і не згадана, але обмежує права громадян (п.1 ч.1 ст.1 Закону про відшкодування шкоди); 2) моральної і матеріальної шкоди (ст.3 Закону про відшкодування шкоди); 3) причинно-наслідкового зв'язку між рішенням, дією чи бездіяльністю і завданою шкодою;

1. наявність першого елемента складу (незаконне рішення, дія чи бездіяльність) встановлюється, за загальним правилом, на підставі судового рішення, у якому визнано протиправність. Виключенням

⁶ Постанова Вищого господарського суду України від 02 грудня 2015 року (справа № 917/2290/14). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/54122552>

⁷ Постанова Вищого господарського суду України від 09 жовтня 2017 року (справа № № 910/21951/16). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70246020>

⁸ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 квітня 2019 року (справа № 236/893/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81552802>

⁹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>

¹⁰ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>

¹¹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 квітня 2019 року (справа № 236/893/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81552802>

є ситуація закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення, відсутністю у діянні складу кримінального правопорушення або невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпання можливостей їх отримати (п.2 ч.1 ст.2 Закону про відшкодування шкоди), коли самого факту закриття кримінального провадження достатньо для початку процедури реабілітаційного відшкодування;

2. винесення судового акту про незаконність рішення, дії чи бездіяльності має здійснюватися в рамках кримінального судочинства, окрім ситуації, коли відсутні передбачені кримінальним процесуальним законом засоби судового захисту. У такому разі доведення незаконності проводиться під час доказування в рамках деліктного процесу (цивільного чи господарського).

У контексті проведеного дослідження можна виділити такі перспективні напрями для подальшої наукової розробки можливості реабілітаційного відшкодування у разі:

- а) винесення ухвали про відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру;
- б) закриття кримінального провадження у зв'язку відсутністю складу кримінального правопорушення через недосягнення особою віку, з якого настає кримінальна відповідальність / можна застосовувати примусові заходи виховного характеру;
- в) перекваліфікації кримінально-караного діяння на менш тяжке (повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри);
- г) встановлення неправомірності рішень, дій чи бездіяльності у рішенні Європейського суду з прав людини.

Анотація

У статті досліджено підстави відшкодування (компенсації) шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду у кримінальному процесі України. Проаналізовано судову практику судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій щодо реабілітаційного відшкодування шкоди, завданої у сфері кримінальної юстиції. Встановлено, що підставою для відшкодування такої шкоди є наявність фактичного складу: 1) незаконного рішення, дії чи бездіяльності; 2) шкоди; 3) причинно-наслідкового зв'язку між ними. У контексті проведеного дослідження виокремлено перспективні напрями для подальших наукових розвідок.

Abstract

The article examines the grounds for reimbursement (compensation) for harm caused to a person by illegal decisions, actions or omissions of the bodies carrying out operational-search activities, pre-trial investigation, prosecutor's office or court in the criminal process of Ukraine. The case law of the courts of first, appellate and cassation instances on rehabilitation compensation for harm caused in the field of criminal justice is analyzed. It is established that the basis for compensation for such harm is the presence of the actual composition of: 1) illegal decision, action or omission; 2) harm; 3) the causal link between them. In the context of the study, promising areas for further research are identified.

References:

1. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року (справа № 920/715/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013412>
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 квітня 2019 року (справа № 236/893/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81552802>
3. Постанова Верховного Суду від 25 липня 2018 року (справа № 638/6944/16-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75498261>
4. Постанова Верховного Суду України від 22 червня 2017 року (справа № 638/11853/15-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67721387>
5. Постанова Верховного Суду України від 25 травня 2016 року (справа № 6-440цс16). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/58106451>
6. Постанова Вищого господарського суду України від 02 грудня 2015 року (справа № 917/2290/14). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/54122552>
7. Постанова Вищого господарського суду України від 09 жовтня 2017 року (справа № № 910/21951/16). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70246020>
8. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 30 січня 2019 року (справа № 199/1478/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79615929>
9. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 травня 2019 року (справа № 459/2513/16-ц). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81722119>

10. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 09 жовтня 2019 року (справа № 646/1591/18). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/84941549>
11. Постанова Харківського апеляційного суду від 14 листопада 2018 року (справа № 638/7540/17). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/78012327>
12. Постанова Хмельницького апеляційного суду від 11 грудня 2018 року (справа № 686/24223/17). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/78610003>
13. Рішення Октябрського районного суду м. Полтава від 10 квітня 2019 року (554/1465/19). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/81157682>
14. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 листопада 2017 року (справа № 638/13320/16-ц). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/70144150>
15. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 серпня 2017 року (справа № 686/4899/15-ц). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/68389897>

Anastasiia Vyltsan,

*Postgraduate student of the Department of Criminal
Procedure Yaroslav Mudryi National Law University*